Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

18. srpnja 2013.*

„Građanstvo Unije – Članci 20. i 21. UFEU-a – Pravo slobodnog kretanja i boravka – Financijska pomoć za obrazovanje koja se državljaninu jedne države članice dodjeljuje za studij u drugoj državi članici – Obveza imati prebivalište u državi članici podrijetla najmanje tri godine prije početka studija“

U spojenim predmetima C-523/11 i C-585/11,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje su podnijeli Verwaltungsgericht Hannover (Njemačka) i Verwaltungsgericht Karlsruhe (Njemačka), odlukama od 5. listopada i 16. studenog 2011., koje je Sud zaprimio 13. listopada i 24. studenog 2011., u postupcima

Laurence Prinz

protiv

Region Hannover (C-523/11),

i

Philipp Seeberger

protiv

Studentenwerk Heidelberg (C-585/11),

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, K. Lenaerts, potpredsjednik vijeća, u funkciji suca trećeg vijeća, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (izvjestitelj) i C. G. Fernlund, suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: A. Impellizzeri, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon ročišta održanog 29. studenog 2012.,

uzimajući u obzir podnesena očitovanja:

— za P. Seebergera, M. Y. Popper, odvjetnik,

— za njemačku vladu, T. Henze i J. Möller, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: njemački

— za dansku vladu, V. Pasternak Jørgensen i C. Thorning, u svojstvu agenata,

— za grčku vladu, G. Papagianni, u svojstvu agentice,

— za nizozemsku vladu, B. Koopman i C. Wissels, u svojstvu agentica,

— za austrijsku vladu, C. Pesendorfer i G. Eberhard, u svojstvu agenata,

— za finsku vladu, M. Pere i J. Leppo, u svojstvu agenata,

— za švedsku vladu, A. Falk, C. Stege i U. Persson, u svojstvu agentica,

— za Europsku komisiju, S. Grünheid te D. Roussanov i V. Kreuschitz, u svojstvu agenata,

nakon saslušanja prijedloga odluke nezavisnog odvjetnika na ročištu održanom 21. veljače 2013.,

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje članaka 20. i 21. UFEU-a.

2 Ti su zahtjevi podneseni u okviru sporova između gđe Prinz, njemačke državljanke, protiv Region Hannover (Hannoverska regija, Služba za financijsku pomoć za obrazovanje, u daljnjem tekstu: Hannoverska regija), s jedne strane, i g. Seebergera, također njemačkog državljanina, protiv Studentenwerk Heidelberg, Amt für Ausbildungsförderung (Studentski centar Heidelberg, Ured za financijsku pomoć za obrazovanje, u daljnjem tekstu: Studentenwerk) o pravu na financijsku pomoć za studij koji se pohađa u obrazovnim institucijama koje se nalaze u drugim državama članicama, a ne u Republici Njemačkoj.

Pravni okvir

3 Članak 5. (Obrazovanje u inozemstvu) Saveznog zakona o individualnom poticanju obrazovanja (Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung - Bundesausbildungsförderungsgesetz), kako je izmijenjen i dopunjen 1. siječnja 2008. Dvadeset drugim zakonom o izmjenama i dopunama Saveznog zakona o individualnom poticanju obrazovanja (BGBl. I, str. 3254., u daljnjem tekstu: BAföG), navodi sljedeće:

„1. Stalno prebivalište u smislu ovog zakona je mjesto koje nije tek privremeno središte životnih interesa osobe, pri čemu nije važna namjera stalnog nastanjenja u tom mjestu; mjesto u kojem osoba boravi isključivo u svrhu obrazovanja nije stalno prebivalište te osobe.

2. Studenti koji imaju stalno prebivalište na državnom području Savezne Republike Njemačke i koji studiraju u obrazovnim ustanovama koje se nalaze u inozemstvu primaju financijsku pomoć za obrazovanje ako:

[…]

3) student započinje ili nastavlja svoje obrazovanje u obrazovnoj ustanovi koja se nalazi u državi članici Europske unije ili u Švicarskoj.

[…]”

4 Članak 6. (Financijska pomoć za obrazovanje Nijemaca u inozemstvu) BAföG-a propisuje da njemačkim državljanima koji imaju stalno prebivalište u stranoj državi, i u toj državi u kojoj imaju stalno prebivalište ili u nekoj susjednoj državi pohađaju obrazovnu ustanovu, može biti dodijeljena financijska pomoć za obrazovanje ako posebne okolnosti konkretnog slučaja to opravdavaju.

5 Članak 16. (Trajanje financijske pomoći za obrazovanje u inozemstvu) BAföG-a glasi:

„1. Za obrazovanje u inozemstvu, u smislu članka 5. stavka 2. točke 1. ili stavka 5., financijska pomoć za obrazovanje isplaćuje se najdulje jednu godinu […]

[…]

3. U slučajevima iz članka 5. stavka 2. točaka 2. i 3. financijska pomoć za obrazovanje dodjeljuje se bez primjene vremenskog ograničenja propisanog u stavcima 1. i 2., ali se ista na razdoblje dulje od jedne godine dodjeljuje samo ako je student na početku svog boravka u inozemstvu, započetog nakon 31. prosinca 2007., već najmanje tri godine imao stalno prebivalište u Saveznoj Republici Njemačkoj."

Činjenična osnova glavnih postupaka i prethodna pitanja

Predmet C-523/11

6 Gospođa Prinz, rođena 1991. u Njemačkoj, živjela je sa svojom obitelj 10 godina Tunisu gdje je njezin otac radio za jednu njemačku tvrtku. Nakon povratka u Njemačku, u siječnju 2007., gđa Prinz je položila maturu (*Abitur*) u lipnju 2009. u Frankfurtu (Njemačka) te je time završila svoje školsko obrazovanje. Studij na sveučilištu Erazmo Roterdamski (Nizozemska) započela je 1. rujna 2009.

7 Hannoverska regija prihvatila je odlukom od 30. travnja 2010. zahtjev za dodjelu financijske pomoći za studijsku godinu 2009./2010. koji je gđa Prinz podnijela 18. kolovoza 2009., te joj je dodijelila financijsku pomoć za razdoblje od rujna 2009. do kolovoza 2010.

8 Protivno tome, zahtjev gđe Prinz za financijsku pomoć za studijsku godinu 2010./2011. odbijen je odlukom od 4. svibnja 2010. uz obrazloženje da gđa Prinz nema pravo na vremenski neograničenu financijsku pomoć za obrazovanje jer ne ispunjava uvjet prebivališta, a koji BAföG propisuje, tako da je njeno pravo, na temelju članka 16. stavka 3. BAföG-a, ograničeno na razdoblje od jedne godine.

9 Gospođa Prinz je 1. lipnja 2010. podnijela tužbu protiv te odluke. Istaknula je da ispunjava spomenuti uvjet jer je boravila u Njemačkoj od rujna 1993. do travnja 1994. i od siječnja 2007. do kolovoza 2009., to jest tijekom razdoblja od tri godine i četiri mjeseca. Gospođa Prinz je također navela da je uvjet prebivališta koji određuje BAföG protivan članku 21. UFEU-a te je ukazala na veze koje je održavala s državom članicom u pitanju, napomenuvši da je u toj državi rođena, da ima njemačko državljanstvo, da je iz te države članice otišla samo zbog odlaska njenog oca na rad u inozemstvo i da je uvijek održavala veze sa svojom domovinom. Dodatni boravak u trajanju od četiri mjeseca, prema mišljenju gđe Prinz, ne bi bio znatno ojačao te veze.

10 Hanoverska regija zastupa stajalište da se, kad je riječ o minimalnom razdoblju od tri godine, propisanom člankom 16. stavkom 3. BAföG-a, mora raditi o cjelovitom razdoblju. Ona drži da taj zakon ni na koji način ne krši pravo Unije na području slobode kretanja i boravka, jer to pravo ne nameće državama članicama nikakvu obvezu neograničenog dodjeljivanja financijske pomoći svojim državljanima.

11 Sud koji je postavio prethodno pitanje razmatra pitanje usklađenosti uvjeta koji se odnosi na prebivalište, poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, s pravom Unije. On drži da bi uvjet o kojem je u glavnom postupku riječ, jednako kao i uvjet koji se primjenjivao prije stupanja na snagu Dvadeset drugog zakona o izmjenama i dopunama Saveznog zakon o individualnom poticanju obrazovanja, a to je obveza najmanje jednogodišnjeg pohađanja neke njemačke obrazovne ustanove, mogao biti takve naravi da građanina Unije odvrati od započinjanja studija u nekoj drugoj državi članici jer taj građanin, nakon isteka razdoblja od godine dana, više neće primati financijsku pomoć za obrazovanje. Prema mišljenju nacionalnog suda moglo bi doduše biti opravdano da država članica dodjeljuje financijsku pomoć za obrazovanje samo onim studentima koji su pokazali određenu razinu integriranosti u društvo te države članice, ali kriterij neprekidnog boravka u Njemačkoj u trajanju od tri godine prije početka boravka u inozemstvu nije takve naravi da bi mogao poslužiti za utvrđivanje postojanja te integriranosti.

12 U tim je okolnostima Verwaltungsgericht Hannover odlučio prekinuti postupak i Sudu postaviti sljedeće prethodno pitanje:

„Predstavlja li, u smislu prava [Unije], neopravdano ograničenje prava slobodnog kretanja i boravka koje građanima Unije dodjeljuju članci 20. i 21. UFEU-a, činjenica da se njemačkoj državljanki, koja ima stalno prebivalište na državnom području Savezne Republike Njemačke i pohađa obrazovnu ustanovu koja se nalazi u državi članici Europske unije, dodjeljuje financijska pomoć za obrazovanje u skladu s BAföG-om za pohađanje te strane obrazovne ustanove samo za razdoblje od godine dana jer ona u trenutku početka boravka u inozemstvu nije imala stalno prebivalište na državnom području Savezne Republike Njemačke tijekom razdoblja od najmanje tri godine?”

Predmet C-585/11

13 Gospodin Seeberger, rođen 1983. u Njemačkoj, živio je u toj državi zajedno sa svojim roditeljima, također njemačkim državljanima, sve do 1994. Od 1989. do 1994. pohađao je osnovnu školu u Münchenu (Njemačka), a nakon toga gimnaziju. Od 1994. do prosinca 2005. živio je sa svojim roditeljima na Mallorci (Španjolska) gdje je njegov otac radio kao korporativni savjetnik.

14 Roditelji g. Seebergera nastanili su se tijekom siječnja 2006. u Kölnu (Njemačka). Iako je g. Seeberger imao prijavljeno prebivalište u Münchenu tek od 26. listopada 2009., on tvrdi da je imao stalno prebivalište u Njemačkoj od siječnja 2006.

15 U rujnu 2009. g. Seeberger započeo je studij ekonomije na balearskom sveučilištu u Palma de Mallorci (Španjolska) i podnio je Studentenwerku svoj zahtjev za dodjelu financijske pomoći za obrazovanje.

16 Studentenwerk je odbio taj zahtjev uz obrazloženje da podnositelj zahtjeva ne ispunjava uvjet prebivališta iz članka 16. stavka 3. BAföG-a, što je zapreka dodjeljivanju te financijske pomoći na temelju članka 5. stavka 2. prve rečenice točke 3. tog zakona.

17 Gospodin Seeberger izjavio je prigovor protiv te odluke pozivajući se kao građanin Unije na svoje pravo slobodnog kretanja, a Studentenwerk je taj prigovor odbio odlukom od 14. lipnja 2010.

18 U tužbi koju je podnio pred Verwaltungsgericht u Karlsruheu g. Seeberger ističe da uvjet prebivališta iz članka 16. stavka 3. BAföG-a krši njegovo pravo slobodnog kretanja time što ga obvezuju na odricanje od stalnog prebivališta u drugoj državi članici ili pravovremeno ponovno prijavljivanje svog stalnog prebivališta u Njemačkoj, jer bi u protivnom riskirao gubitak financijske pomoći za obrazovanje za studij koji pohađa u Španjolskoj. S tim u svezi, on ističe da mu je jedino u Španjolskoj priznato pravo na pristup visokoškolskom obrazovanju i da on cijeli studij želi pohađati u toj državi članici.

19 Studentenwerk ističe da se BAföG-om propisana obveza imati prebivalište može primjenjivati i na građane Unije iz drugih država članica koji uživaju pravo slobodnog kretanja jer se ta obveza pod istim uvjetima primjenjuje na sve njemačke državljane. Studentenwerk drži da ta obveza predstavlja samo konkretizaciju opravdanog interesa države članice koja isplaćuje socijalna davanja da se ta davanja koja se isplaćuju iz proračunskih sredstava ostvarenih ubiranjem poreza ograniče na onu skupinu osoba koje mogu dokazati minimalnu vezu s državom članicom koja ta davanja isplaćuje.

20 U svom zahtjevu za prethodnu odluku Verwaltungsgericht Karlsruhe utvrđuje da se uvjet prebivališta o kojem je riječ u glavnom postupku ne primjenjuje na financijsku pomoć za obrazovanje koje se pohađa u Njemačkoj. On tvrdi da takav uvjet prebivališta zbog osobnih neugodnosti, dodatnih troškova i možebitnih kašnjenja koje izaziva može biti takve naravi da građane Unije odvrati od napuštanja Njemačke u svrhu pohađanja studija u nekoj drugoj državi članici. Verwaltungsgericht postavlja pitanje opravdanosti uvjeta prema kojem podnositelj zahtjeva za financijsku pomoć u trenutku započinjanja obrazovanja mora imati najmanje tri godine stalno prebivalište u Njemačkoj, i također se pita nije li se u predmetnom glavnom postupku mogao pretpostaviti određeni stupanj integriranosti podnositelja zahtjeva u društvo države članice, koji ona ima pravo zahtijevati već i zbog toga što je podnositelj zahtjeva koji je njemački državljanin odrastao sa svojim roditeljima u Njemačkoj i u toj državi članici je pohađao školu sve do prelaska u šesti razred, kada se, u dobi od 12 godina, odselio zajedno sa svojom obitelji zbog toga što je njegov otac iskoristio prava koja je imao na temelju članaka 45. i 49. UFEU-a. Kriterij koji se zasniva samo na određenom datumu i razdoblju od tri godine prije početka obrazovanja u inozemstvu čini se, prema tom sudu, *a priori* vrlo uvjetno prikladnim za dokazivanje tražene integriranosti.

21 Pod tim okolnostima Verwaltungsgericht Karlsruhe odlučio je prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Protivi li se pravo Unije nacionalnom pravnom propisu koji uskraćuje dodjeljivanje financijske pomoći za obrazovanje za studij u drugoj državi članici isključivo zbog toga što student koji je koristio pravo na slobodno kretanje nije pri početku studija imao najmanje tri godine stalno prebivalište u svojoj državi članici?”

O prethodnim pitanjima

22 Ovim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, nacionalni sudovi u biti žele saznati treba li se članke 20. i 21. UFEU-a tumačiti u smislu da su protivni pravnom propisu države članice koji za dodjeljivanje financijske pomoći za obrazovanje za studij u drugoj državi članici tijekom razdoblja duljeg od godine dana postavlja jedan jedinstveni uvjet, poput onoga iz članka 16. stavka 3. BAföG-a koji podnositelju zahtjeva nameće obvezu da tijekom razdoblja od najmanje tri godine prije početka navedenog studija mora imati na državnom području te države članice stalno prebivalište u smislu tog zakona.

23 Najprije valja ukazati na to da gđa Prinz i g. Seeberger imaju kao njemački državljani, u skladu s člankom 20. stavkom 1. UEFU-a, status građana Unije i da se u odnosu na državu članicu svog podrijetla, u danom slučaju, mogu pozivati na prava povezana s tim statusom (vidjeti presude od 26. listopada 2006., Tas-Hagen i Tas, C-192/05, Zb., str. I-10451., točka 19. i od 23. listopada 2007., Morgan i Bucher, C-11/06 i C-12/06, Zb., str. I-9161., točka 22.).

24 Kao što je to Sud u više navrata presudio, status građanina Unije predodređen je da bude temeljni status državljana država članica, koji onima od tih državljana koji se nalaze u istoj situaciji omogućava da se u području primjene UFEU-a ratione materiae, neovisno o njihovu državljanstvu i ne dovodeći u pitanje iznimke izričito predviđene s tim u vezi, prema njima jednako pravno postupa (presude od 20. rujna 2001., Grzelczyk, C-184/99, Zb., str. I-6193., točka 31.; od 11. srpnja 2002., D’Hoop, C-224/98, Zb., str. I-6191., točka 28. i od 21. veljače 2013., L. N. C-46/12, točka 27.).

25 Među situacije koje pripadaju u područje primjene prava Unije ubrajaju se one koje se tiču ostvarivanja temeljnih prava zajamčenih Ugovorom, a posebice i one kod kojih je riječ o pravu na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica iz članka 21. UFEU-a (gore navedena presuda Tas-Hagen i Tas, točka 22.; presuda od 11. rujna 2007., Schwarz i Gootjes-Schwarz, C-75/05, Zb., str. I-6849., točka 87. i navedena sudska praksa kao i gore navedena presuda Morgan i Bucher, točka 23.).

26 S tim u svezi valja ukazati na činjenicu, kao što su to istaknule njemačka vlada i Komisija, da države članice, na temelju članka 165. stavka 1. UFEU-a, imaju nadležnost nad obrazovnim programima i organizacijom svojih obrazovnih sustava, ali i da one tu nadležnost moraju ostvarivati uz poštovanje prava Unije, a posebice odredaba Ugovora o slobodi kretanja i boravka na državnom području država članica kako je ista određena člankom 21. stavkom 1. UFEU-a (vidjeti gore navedenu presudu Morgan i Bucher, točku 24. i navedenu sudsku praksu).

27 Potom valja utvrditi da nacionalni pravni propis koji dovodi pojedine vlastite državljane u nepovoljniji položaj samo zbog toga što su oni ostvarivali slobodu kretanja i boravka u drugoj državi članici predstavlja ograničenje sloboda koje su člankom 21. stavkom 1. UFEU-a priznate svim građanima Unije (vidjeti presude od 18. srpnja 2006., De Cuyper, C-406/04, Zb., str. I-6947., točka 39.; gore navedene presude Tas-Hagen i Tas, točku 31. i Morgan i Bucher, točku 25.).

28 Ugovorom otvorene mogućnosti na području slobodnog kretanja građana Unije ne bi naime mogle razviti svoj puni učinak ako bi se državljanina neke države članice moglo odvratiti od njihova korištenja preprekama koje su nastale zbog njegovog boravka u drugoj državi članici, a slijedom pravnog propisa države njegovog podrijetla koji negativne posljedice za tog građanina veže uz samu činjenicu korištenja tih mogućnosti (vidjeti u tom smislu gore navedenu presudu D'Hoop, točku 31.; presudu od 29. travnja 2004. Pusa, C-224/02, Zb., str. I-5763., točku 19. kao i ranije navedenu presudu Morgan i Bucher, točku 26.)

29 Taj navod osobito je važan u području obrazovanja, s obzirom na ciljeve koje nastoje ostvariti članak 6. točka (e) UFEU-a i članak 165. stavak 2. druga alineja UFEU-a, tj. među ostalim poticanje mobilnosti studenata i profesora, posebice u području obrazovanja (vidjeti gore navedenu presudu D'Hoop, točku 32.; presudu od 7. srpnja 2005. Komisija protiv Austrije, C-147/03, Zb., str. I-5969., točku 44. kao i gore navedenu presudu Morgan i Bucher, točku 27.).

30 Kada država članica uredi sustav financijske pomoći za obrazovanje na način da studenti koji pohađaju studij u drugoj državi članici ostvaruju pravo na tu pomoć, ona je dužna osigurati da načini na koje se ta pomoć dodjeljuje ne predstavljaju neopravdano ograničenje prava na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica koje je propisano u članku 21. UFEU-a. (vidjeti gore navedenu presudu Morgan i Bucher, točku 28.).

31 Valja utvrditi da uvjet trogodišnjeg neprekidnog prebivanja na način kako je propisan u članku 16. stavku 3. BAföG-a predstavlja ograničenje prava na slobodno kretanje i boravak koje na temelju članka 21. UFEU-a uživaju svi građani Unije, čak i u slučaju kada se taj uvjet bez razlike primjenjuje na njemačke državljane i druge građane Unije.

32 Uzimajući u obzir učinke koje ostvarivanje slobode odlaska u drugu državu članicu i boravka u istoj može imati na pravo na primanje financijske pomoći za obrazovanje, taj uvjet je takav da može vlastite državljane, kao što su tužitelji u glavnom postupku, odvratiti od ostvarivanja te slobode.

33 Ograničenje koje proizlazi iz propisa o kojem je riječ u glavnom postupku može se, prema pravu Unije, opravdati jedino ako počiva na objektivnim razlozima od općeg interesa koji su neovisni o državljanstvu osoba u pitanju i ako je proporcionalan legitimnom cilju koji se nacionalnim pravom želi postići (vidjeti gore navedene presude De Cuyper, točku 40.; Tas-Hagen i Tas, točku 33. kao i Morgan i Bucher, točku 33.). Iz sudske prakse Suda također proizlazi da je određena mjera

proporcionalna ako se njome može ostvariti namjeravani cilj i ako ne nailazi na ono što je potrebno za ostvarenje tog cilja (gore navedene presude De Cuyper, točka 42.; Morgan i Bucher, točka 33. kao i presuda od 13. prosinca 2012., Caves Krier Frères, C-379/11, točka 48. i navedena sudska praksa).

34 U ovim predmetima njemačka vlada ističe da se BAföG temelji na objektivnim razlozima općeg interesa. Vlada naime smatra da članak 16. stavak 3. tog zakona omogućava jamstvo da financijska pomoć za obrazovanje za cijeli studij u inozemstvu bude dodijeljena samo onim studentima koji su dokazali postojanje dovoljnog stupnja integriranosti u njemačko društvo. Uvjet minimalne razine integriranosti tako omogućava zaštitu nacionalnog sustava financijske pomoći za obrazovanje na studijima u inozemstvu na način da državu koja isplaćuje financijsku pomoć štiti od prekomjernog ekonomskog opterećenja.

35 Njemačka vlada smatra da je opravdano za cijeli studij u inozemstvu financijski podupirati samo one studente koji su dokazali dovoljnu integracijsku vezu s Njemačkom, pri čemu se smatra da je neoborivi dokaz takve integriranosti dao onaj student koji može ispuniti uvjet neprekidnog trogodišnjeg prebivanja u njoj.

36 S tim u svezi valja podsjetiti da je Sud doduše prihvatio da može biti opravdano za državu članicu da ona, kako bi izbjegla da dodjela financijske pomoći namijenjene podmirivanju troškova života studenata koji dolaze iz drugih država članica postane prekomjerno opterećenje koje bi moglo imati posljedice na ukupnu razinu financijske pomoći koju ta država dodijeliti, takvu financijsku pomoć dodjeljuje samo onim studentima koji su pokazali određeni stupanj integriranosti u društvo navedene države i da se slična argumentacija, ako za neku državu članicu postoji opasnost da bi morala snositi takvo prekomjerno opterećenje, u načelu može primijeniti na dodjelu financijske pomoći za obrazovanje od strane te države članice studentima koji žele pohađati studij u drugim državama članicama (gore navedena presuda Morgan i Bucher, točke 43. i 44. i navedena sudska praksa).

37 Međutim, prema ustaljenoj sudskoj praksi, dokaz koji država članica zahtijeva radi dokazivanja postojanja stvarne veze integriranosti ne smije imati pretjerano isključujući karakter koji bi se očitovao u neopravdanom davanju prednosti jednom elementu koji nije nužno pokazatelj stvarnog i učinkovitog stupnja povezanosti podnositelja zahtjeva s tom državom članicom i koji istovremeno isključuje sve druge relevantne pokazatelje (vidjeti gore navedenu presudu D'Hoop, točku 39.; presudu od 21. srpnja 2011., Stewart C-503/09, još neobjavljena u Zb., točku 95. i presudu od 4. listopada 2012., Komisija protiv Austrije, C-75/11, točku 62.).

38 Iako se postojanje određenog stupnja integriranosti može smatrati dokazanim na temelju utvrđenja da je student tijekom određenog razdoblja boravio u državi članici u kojoj je podnio zahtjev za financijsku pomoć za obrazovanje, jedinstveni uvjet prebivališta, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, krije opasnost da od dobivanja predmetne financijske pomoći, kao što je to u točki 95. svog prijedloga odluke istaknula nezavisna odvjetnica, budu isključeni oni studenti koji usprkos činjenici da nisu imali prebivalište u Njemačkoj tijekom neprekinutog razdoblja od tri godine neposredno prije početka studija u inozemstvu ipak raspolažu vezama koje ih u dovoljnoj mjeri povezuju s njemačkim društvom. To može biti slučaj kada student ima državljanstvo države članice o kojoj je riječ i kad je u toj državi proveo znatan dio svog školovanja ili zbog drugih čimbenika, poput primjerice njegove obitelji, zaposlenja, znanja jezika ili postojanja drugih društvenih ili ekonomskih veza. Uostalom, druge odredbe pravnog propisa o kojem je riječ u glavnom postupku i same dopuštaju primjenjivost čimbenika različitih od prebivališta podnositelja zahtjeva kako u svrhu utvrđivanja središta njegovih životnih interesa tako i u svrhu utvrđivanja ispunjenosti uvjeta za dodjeljivanje predmetne financijske pomoći u slučaju kada su državljani te države članice prijavili prebivalište u inozemstvu.

39 Uzimajući u obzir prethodno navedeno, nacionalni sud je dužan provesti ispitivanja potrebna u svrhu ocjene pokazuju li osobe o kojima je riječ dovoljne veze koje ih povezuju s njemačkim društvom na način da mogu dokazati svoju integriranost u to društvo.

40 Iz toga proizlazi da je jedinstveni uvjet po kojem osoba mora imati prebivalište u neprekidnom trajanju od tri godine, o kakvom je riječ u predmetnom glavnom postupku, pretjerano općenit i isključiv. Taj uvjet nadilazi ono što je potrebno za ostvarivanje postavljenih ciljeva te se slijedom navedenog ne može smatrati proporcionalnim.

41 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članke 20. UFEU-a i 21. UFEU-a treba tumačiti u smislu da se oni protive pravnom propisu države članice koji za dodjeljivanje financijske pomoći za obrazovanje na razdoblje dulje od jedne godine, za studij koji se pohađa u drugoj državi članici, postavlja jedan jedinstveni uvjet, poput onoga predviđenog člankom 16. stavkom 3. BAföG-a, koji podnositelju zahtjeva nameće obveza da na državnom području te države članice tijekom razdoblja od najmanje tri godine prije početka navedenog studija ima stalno prebivalište u smislu tog zakona.

Troškovi

42 Budući da postupak, u odnosu na stranke glavnog postupka, ima svojstvo prethodnog pitanja pred nacionalnim sudom, na nacionalnom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, različiti od onih spomenutih stranaka, ne mogu biti predmet naknade.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članke 20. UFEU-a i 21. UFEU-a treba tumačiti u smislu da se oni protive pravnom propisu države članice koji za dodjeljivanje financijske pomoći za obrazovanje na razdoblje dulje od jedne godine, za studij koji se pohađa u drugoj državi članici, postavlja jedan jedinstveni uvjet, poput onoga predviđenog člankom 16. stavkom 3. Saveznog zakona o individualnom poticanju obrazovanja (Bundesgesetz über individuelle Förderung der Ausbildung - Bundesausbildungsförderungsgesetz) kako je izmijenjen i dopunjen 1. siječnja 2008., Dvadeset drugim zakonom o izmjenama i dopunama Saveznog zakona o individualnom poticanju obrazovanja, kojim se podnositelju zahtjeva nameće obveza da na državnom području te države članice tijekom razdoblja od najmanje tri godine prije početka navedenog studija ima stalno prebivalište u smislu tog zakona.

Potpisi